

REICHMANN
ANTI KVARIER AB

FRÖET 1

F.D. STATENS CENTRALA FRÖKONTROLLANSTALT

Bergshamra, Solna

ANTI KVARIISK FÖRUNDERSÖKNING

2015-06-23

FRÖET 1

F.d. Statens centrala frökontrollanstalt

Bergshamra, Solna

ANTIKVARISK FÖRUNDESRÖKNING

Datum: 2015-06-23

Beställare: Brunnsviken Fröet 1 Fastighets AB

REICHMANN ANTIKVARIER AB

Ekensbergsvägen 75

169 31 SOLNA

Tel: 08-734 07 90

Uppdragsansvarig: Claes Reichmann
sakkunnig avseende kulturvärden

Handläggare: Maria Wannberg
Byggnadsantikvarie

Innehåll

Inledning	4
Kommunala planer och kulturhistoriskt skydd	5
Historik	8
Kulturhistoriska värden	10
Kulturhistoriskt betydelsefulla komponenter	12
Kulturhistoriskt värdefulla byggnadsdelar	13
Beskrivning	14
Gårds- och utemiljön	15
Situationsplan	16
Ritningar	17
Bilder	25
Historiska bilder	45
Källor	49

Inledning

Bakgrund

Fröet 1 ägs av Brunnsviken Fröet 1 Fastighets AB. Fastigheten består av ett kontorshus och ett mindre bostadshus. Byggnaderna uppfördes för Statens centrala frökontrollanstalt 1931 och innehöll laboratorier, undersökningsrum, förvaringsrum och administrativa lokaler, bostadshuset var avsett för föreståndaren. Här pågick verksamheten fram till 1980-talet, sedan såldes fastigheten. Efter det omvandlades huvudbyggnaden till ett renodlat kontorshus.

Idag huserar en konstskola på den övre våningen i huvudbyggnaden och första våningen är uthyrd för kontorsverksamhet. Bostadshuset har fortfarande samma användning. Nuvarande ägare undersöker nu möjligheten att omvandla kontorshuset till bostadshus. För det krävs en ändring av detaljplan. I denna undersökning ingår inte bostadshusets interiör då den inte avses förändras.

Fastigheten har ett uttalat kulturhistoriskt värde och gränsar även till en kulturhistoriskt mycket betydelsefull miljö – Tivoliområdet. Vidare ingår fastigheten i Kungliga nationalstadsparken.

På uppdrag av fastighetsägaren har Reichmann antikvarier AB genomfört en antikvarisk förundersökning som kunskapsunderlag inför eventuella förändringar av byggnaderna eller miljön.

Antikvarisk förundersökning

En antikvarisk förundersökning utgör en fristående undersökning av kulturhistoriska värden i en byggnad eller i ett område. Undersökningen fungerar som underlag för projektering och vid bedömningar utförda av fristående sakkunnig för kulturvärden enligt PBL.

Del av södra Bergshamra, fastigheten Fröet 1 inringad. Utsnitt ur Solnakartan (juni 2015), Solna stad

Kommunala planer och kulturhistoriskt skydd

Sammanfattning

Enligt kommunens olika bedömningar är byggnaderna och bebyggelsemiljön i Fröet 1 av sådan kulturhistorisk betydelse att Plan- och bygglagen 8 kap. 13, 17 §§ är tillämpliga och en förvarn-skningsbedömning ska göras vid ingrepp i miljön. I Solnas nya översiktsplan ingår övergripande målsättningar och strategier vad gäller natur- och kulturmiljöerna. Bl.a. vill man *Värna och bevara de värden som finns i nationalstadsparken med Hagaparken*.

Riksintresse för kulturmiljövården

Fastigheten Fröet 1 ingår i riksintresset Solna (AB 37) och området Haga – Ulriksdal med motivering: *Haga - Ulriksdals kungliga slottsmiljöer med lustslott och stora parkanläggningar med nära vattenkontakt, som i sin utveckling framför allt speglar stormaktstiden, den gustavianska epoken och 1800-talets första hälft. Miljöerna har ett nära samband med ett större område dominerat av kungarna och staten.*

Kulturmiljöer av riksintresse ska spegla människans historia från forntid till nutid och såväl skiftningar i estetiska ideal som olika tiders sociala, tekniska och ekonomiska förutsättningar. Områden som är av riksintresse för kulturmiljövården regleras i 3 kap. 6 § miljöbalken (1988:808). Regler för tillämpning finns i plan- och bygglagen.

Översiktsplan

I kommunens översiktsplan från 2006 är Statens centrala frökontrollanstalt utpekad som kulturhistoriskt värdefull byggnad/er. Även i samrådsversionen av den nya ÖP 2030 är bedömningen densamma.

Grönplan

I grönplanen för Solna stad från 2014 beskrivs målbilder för de olika delarna av det gröna Solna. Vad gäller Bergshamra är målbilden kopplad till vård- och utvecklingsplanen för Nationalstadsparken. Angående Fröet 1 berörs Bergshamra allé som leder rakt fram till huvudbyggnaden för den fd. frökontrollanstalten. Om allén specifikt sägs att: *Bergshamra allé skall bevaras. De öppna markerna vid gårdsplatsen /.../ skall vara hävdade.* Vidare sägs att: *Den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen ska bevaras och vårdas så att dess karaktär och kvaliteter består.*

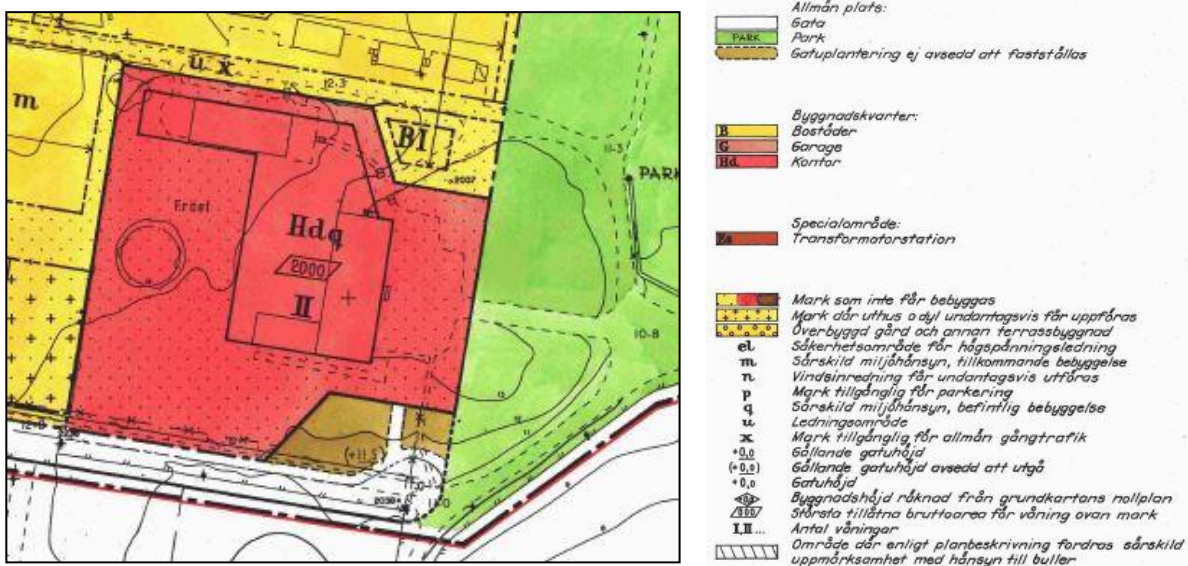
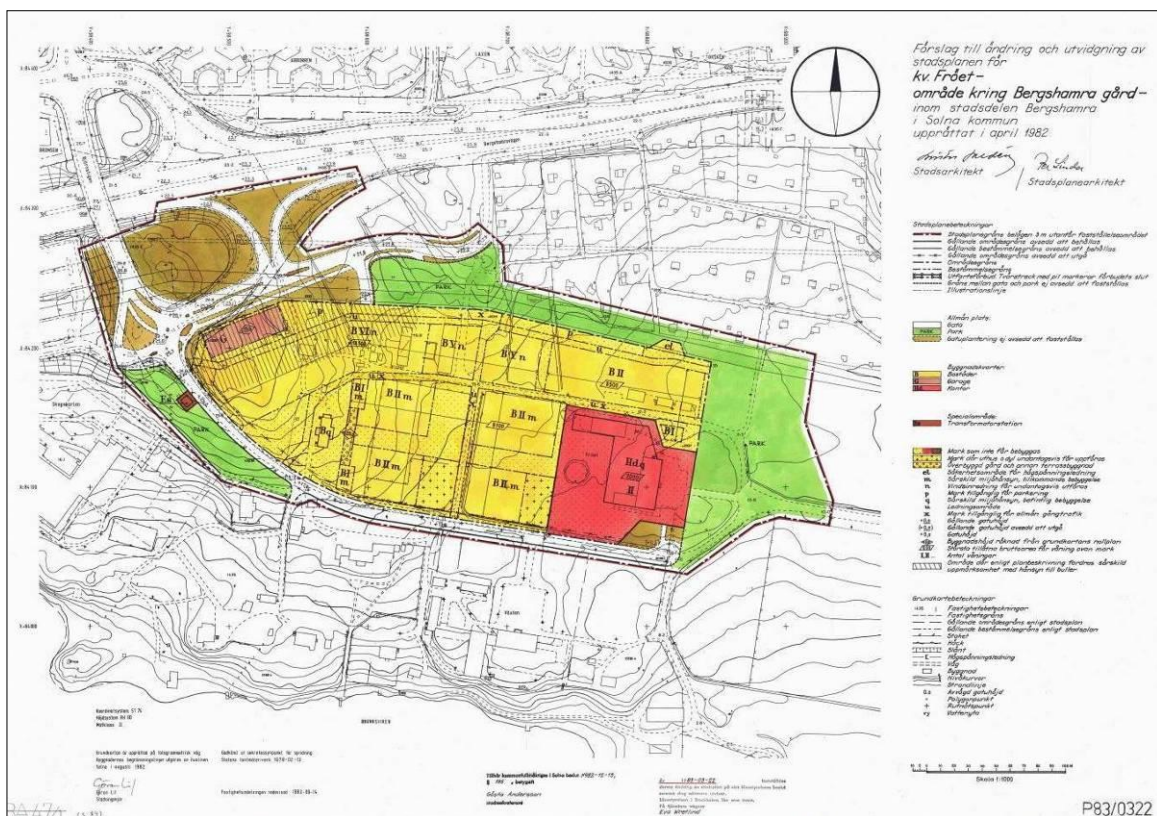
Gällande detaljplan

Stadsplan för kv. Fröet – område kring Bergshamra gård, P83/0322 antogs 1983. I planen har byggnaderna q-märkts med bestämmelsen att *Särskild miljöhänsyn, befintlig bebyggelse skall iakttas.*

Kulturhistorisk klassificering

I inventeringsrapport för Solna stads 1930-, 40- och 50-talsbebyggelse från 2004 har Fröet 1 bedömts vara *byggnad av speciellt intresse – pga ursprunglighet och/eller arkitektoniska kvaliteter.*

I Solnas ”Utvärderingskarta över den kulturhistoriska bebyggelsen” enligt Kulturminnesvårdsprogram för Solna stad är Fröet 1 utmärkt som av *Större värde ur historisk, kulturhistorisk eller konstnärlig synpunkt.*

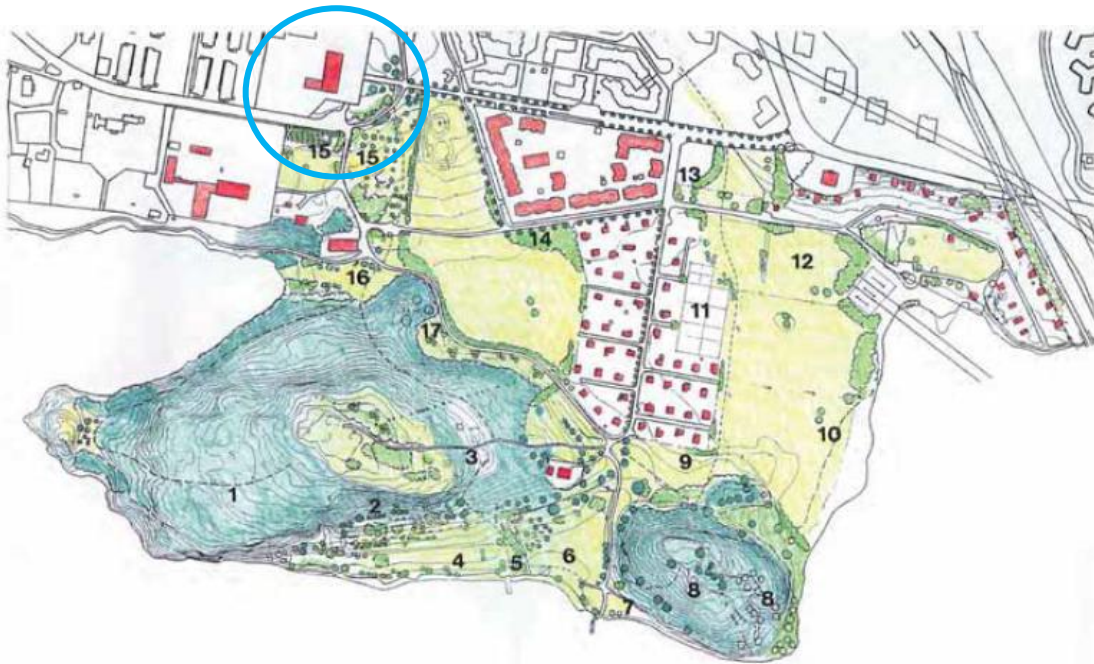

Kungliga nationalstadsparken

Hela Bergshamra ingår i Kungliga nationalstadsparken och således även fastigheten Fröet 1. Nationalstadsparken omfattar i huvudsak delar av Solna och Stockholm stad och utgörs av Djurgården, Brunnsviken, Haga och Ulriksdal. Parken bildar ett sammanhängande stråk som löper från Djurgården i söder till Ulriksdal i norr och bildades år 1995. En nationalstadspark är ett unikt historiskt landskap med betydelse både för det nationella kulturarvet, ekologin och människors rekreation och omfattas av lagskydd i Miljöbalken. Bestämmelsen i MB 4 kap. 7 § styr exploatering men andra lagar som behandlar kulturmiljöfrågor, ex. Plan- och bygglagen är tillämpliga.

Tivoliområdet

Fastigheten gränsar också till det område som benämns Tivoliområdet vilket utgör en mindre del av Nationalstadsparken där en särskild vårdplan upprättats. Den anger skyddsvärden och innehåller allmänna riktlinjer. I den finns byggnaderna för fd. Statens centrala frökontrollanstalt med som delar av den miljö som har påverkansbetydelse för området. Den tidigare placeringen av Bergshamra gård på tomten ingår i de historiska aspekterna med siktlinjer och landskapsbild i Tivoliområdet. Frökontrollanstaltens tillkomst och historia med byggnader och odlingar är intimt förknippat med Bergshamras moderna utveckling och förändring och har därmed stor betydelse för förståelsen av denna.

Översikt över Tivoliområdet med övriga Bergshamra åt norr. Fd. Statens centrala frökontrollanstalt är inringad med blått. Notera Bergshamra allé som leder fram till Gamla vägen åt öster. Bild ur Vårdplan för Tivoliområdet

Historik

Bergshamra gård

Ur Kulturmiljöer i Solna som Solna stad gav ut 1988 presenteras Bergshamras historik:

”Området vid Bergshamra gård kunde på grund av det höga vattenståndet under forntiden inte brukas och bebyggas förrän under medeltiden. När det påträffas i Gustav Vasas jordeböcker på 1530-talet är det ett torp under kyrkan, och under reformationen drogs det som så mycket annat kyrkogods in till kronan. 1613 donerades Bergshamra till sekreteraren Mikael Dufva, som bebyggde gården ståndsmässigt och gjorde den till säteri.

Under reduktionen på 1680-talet drogs egendomen in till kronan, men lades snart därefter under Ulriksdals kungsgård som ägdes av änkedrottning Hedvig Eleonora. Änkedrottningen upplät Bergshamra 1707 till sitt hovråd Samuel Bark och lät uppföra ett boningshus åt honom där. Till gården hörde då också två torp, nämligen Sveden och Stocksundstorp. Sedan Bark ytterligare bebyggt och förbättrat gården, förordnade drottningen 1711 att besittningsrätten skulle vara ärftlig utan inskränkning till tid – s.k. "arrendefideikomiss".

Samuel Barks sonson greve Nils Anton Bark övertog gården 1782. Han gifte sig 1784 och fick sedermera tolv barn. Nils Anton innehade tjänst som sekreterare i kungl. kansliet och skötte jordbruket på Bergshamra vid sidan av sin statstjänst. N A Bark ingick i kretsen kring Gustav III. Han var mycket intresserad av musik och hade en hög position i Musikaliska Akademien. Bland hans vänner återfinns skalden och Parisambassadören Gustav Philip Creutz och tonsättaren Joseph Martin Kraus. Dessa bådas namn är starkt förknippade med Bergshamra, eller snarare med Tivoli.”

Bergshamra gårds huvudbyggnad, riven 1930. Kallad "Ryska villan". Fotot är taget mot öster och den ståtliga allén skymtar bakom byggnaden. Solna hembygdsförenings samling, bildnr. LX2001-0522

Statens centrala frökontrollanstalt

Statens frökontroll upprättades redan 1876 på Nydala gård i Halmstad. En statlig central organisation beslutades om 1924 och året efter flyttade man in i Bergshamra gård i Solna där huvudinstitutionen placerades. Lokalerna visade sig ganska snart vara både otidsenliga och för små. Planer för att ersätta den gamla mangårdsbyggnaden resulterade i uppförande av en ny anläggning 1931, efter ritningar av arkitekt A. V. Fagerström och utgjordes av ett kontorshus och en fristående förvaltningsbostad.

Frökontrollens huvuduppgift var att genom forskning och löpande kontroller och undersökningar säkra kvaliteten på det utsäde som användes i jordbruksproduktionen. I lokalerna som var ändamålsenligt utformade fanns stora laboratorierum, rum för verksamheten och kontor. Frökontrollanstalten bytte namn 1977 till Statens utsädeskontroll och 1986 avvecklades verksamheten i Bergshamra. Den finns dock kvar i Svalöv som en del av Jordbruksverket.

På andra sidan Pipers väg låg Institutet för husdjursförädling som byggdes 1930. Redan 1936 tog Statens Växtskyddsanstalt över byggnaden och utökade den även med en flygel. Verksamheten bestod i forskning inom växtskydd. De två verksamheterna på frökontrollen och växtskyddsanstalten tillhörde båda den statliga jordbruksforskningen och var två av de statliga lantbruksanstalterna.

Ursprunglig disposition - kontorshuset

I källaren fanns troligen enbart förrådsutrymmen samt sophantering. På entréplan inrymdes de större rummen och här låg förmodligen de flesta av de utrymmen som behövdes för den praktiska verksamheten som laboratorierum och undersökningsrum. På våning 1 tr. är rummen mindre och här fanns i huvudsak de administrativa delarna med direktionsrum. Hela den rymliga vinden har till synes använts för verksamheten och trapphusets kalkstenstrappa löper hela vägen upp till vinden. Det centralt placerade trapphuset och en våningslång korridor på vardera plan var byggnadens ingång. Två mindre sidoentréer finns åt norr, en från källarplanet korridor och en från norra delen av entréplan.

Förändringar av kontorshuset

1950 genomfördes en mindre ombyggnad i källarplan. I halva den nordvästra delen iordningställdes omklädningsrum samt ett större antal toaletter. Utvändigt tillkom en liten garagebyggnad åt norr, belägen norr om dagens fastighet och idag riven.

1978 bytte frökontrollen namn till Statens utsädeskontroll och **1986 lades verksamheten ned.**

En stor ombyggnad för verksamhet påbörjades 1993. Bottenvåningen och en del av källarvåningen byggdes delvis om och anpassades för uthyrning till kontor. Då installerades hiss och brandskyddsåtgärder såsom utrymningstrappor tillkom. Andra åtgärder som dränering, ventilationsinstallationer etc. genomfördes också.

August Victor Fagerström

Svensk arkitekt född 1869 död 1934. Tog studentexamen i Stockholm 1889, studerade på Kungliga tekniska högskolan i Stockholm 1889-1893. Vidare åren 1893-1896 på Kungliga Akademien för De Fria Konsterna. Anställd vid Nordiska museets arkitektkontor 1896-1901 och vid Dramatiska teaterns nybyggnad 1901-1908. Tjänstgörande arkitekt utom stat vid Byggnadsstyrelsen 1918-1934. Egen verksamhet i Stockholm 1901-1934.

Verk i urval: Regeringsgatan 42, Stockholm 1908, tillsammans med Carl Bergsten. Evangeliska brödräfsamlingens hus, Sveavägen 32-36, Stockholm 1922-24. Ulricehamns sanatorium. Folkskola i Mariefred. Sparbanken Södermanland, Storgatan 15, Mariefred 1914-1915. Bankbyggnad i Söderhamn. Hultsfreds teater 1920-talet. Prästgård i Slöinge, Halland. Djursholms restaurang. Skolbyggnader för Chile. Villa, kv Borgen 12 i Kåbo, Uppsala 1911 samt ca 300 enfamiljstyper.

Kulturhistoriska värden

Statens byggnadsverk spänner över lång tid och är uppförda i vitt skiftande arkitektur. Byggnadsstyrelsen ansvarade för de statliga byggnadernas tillkomst och man hade egna arkitekter. August Victor Fagerström var anställd vid Byggnadsstyrelsen och ritade Statens centrala frökontrollanstalt i Bergshamra. Den fick en arkitektonisk utformning som skulle vara värdig en statlig institution – saklig, ändamålsenlig och värdig utan onödigt dekorerad exteriör. Samhörigheten med grannfastigheten Växten 1 och Statens Växtskyddsanstalt är uppenbar. För det mindre bostadshuset är utformningen mjukare och mindre i skalan, inte lika stram utan utformad som ett traditionellt bostadshus. Det *arkitekturhistoriska värdet* med gestaltningen av frökontrollen som en representant av de statliga byggnaderna är betydelsefull.

Kontorshuset är uppfört i en stram klassicism som är både sparsmakad och elegant. Proportionerna är väl avvägda och detaljerna som takryttaren och takkuporna ger arkitekturen en ståndsmässighet som ger associationer till en herrgårdsbyggnad. Det mindre bostadshuset har givits en exteriör med tydlig samhörighet i 1700-talets klassicistiska trähusbyggnader. Helhetsintrycket är en arkitektoniskt finstämd och i miljön väl inpassad anläggning med tydligt arkitektoniskt upplevelsevärde.

Kontorshusets exteriör är nära nog helt oförändrad. Fasaden har fått ny färgsättning och utrymningstrappor placerade på gavlarna har tillkommit. Även interiörerna är till största delen ursprungliga med enbart smärre ändringar som tillkommit i samband med kontoriseringen av huset. Bostadshuset har genomgått större förändringar med nytt takfönster, tillkommande entré, utbytt panel och nya fönstersnickerier. Ändringarna har dock utformats i stil med den ursprungliga arkitekturen och helhetsintrycket ger att miljön inte har förändrats. Därför är *autenticitetsvärdet* högt och en viktig del av det kulturhistoriska värdet.

Anläggningen är uppförd under en period då både klassicismen och funktionalismen förekom som arkitektoniska stilar men här fick klassicismen och de traditionella uttrycken råda. Fönstren fick indelning med spröjsade tvålufts-fönster och den stora takryttaren med klockan och de lunettformade takkuporna hör intimt ihop med klassicismen. Bostadshuset är byggt i trä och har fått den klassiska arkitekturens komponenter införlivade i fasadens locklistpanel och har en arkitektonisk samhörighet med kontorshuset. Husens utformning och materialval säger mycket om den tid de är uppförda i - i skarven mellan det traditionella hantverksmässiga byggandet och modernismens mer rationella material och metoder. Detta ger för båda byggnaderna väsentligtliga *byggnadshistoriska värden*.

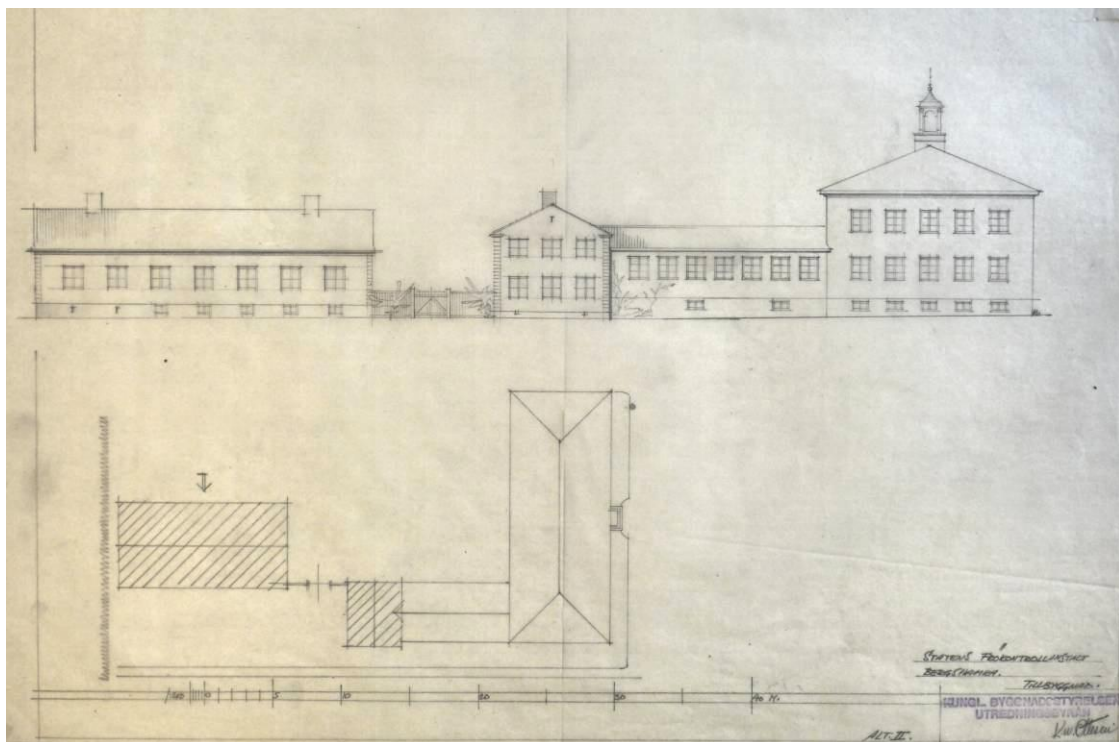
Kontorshusets placering i nordsydlig riktning med huvudfasaden mot öster och Bergshamra allé har på några meter när uppförts på platsen för Bergshamra gårds huvudbyggnad, bostadshuset placerades som en traditionell flygelbyggnad i vinkel mot huvudbyggnaden (kontorshuset) åt norr. Bergshamra gårds anor är en del av den omgivande 1700-talsmiljön och uppförandet samt gestaltningen av frökontrollen visar på förståelsen för den miljöpåverkan den nya anläggningen skulle komma att ha.

Det historiska gårdsmotivet var givet med huvudentrén till gården centralt placerad framför huvudfasaden, via den väg som leder från Bergshamra allé. Den behölls som också när frökontrollen uppfördes och måste ansetts som landskapsarkitektoniskt värdefullt. Idag har en del av detta värde gått förlorat genom att vägen idag inte används längre och sambandet mellan gårdsplanen (grusplanen) skurits av med parkeringsplatser mot förgårdsmarken och vägen mot allén. Utan kopplingen till allén och den halvmåneformade parkdelen saknar byggnaderna sin bas på vilken arkitekturen vilar.

De två byggnaderna på fastigheten Fröet, fd. Statens centrala frökontrollanstalt, är tillsammans med gårdsmiljön en nu historisk miljö och som sådan ett betydelsefullt inslag i Södra Bergshamras stadsbild. Platsen markerar gamla Bergshamra gårds placering och samhörighet med Tivoliområdet som börjar strax söder om fastigheten.

På andra sidan Pipers väg ligger f.d. Statens Växtskyddsanstalt som med frökontrollanstalten bildar en viktig kulturhistorisk miljö. Öppenheten mot det omkringliggande landskapet är central för att möjliggöra läsbarheten av den historiska miljön och de topografiska och historiska sambanden. Därav är det *miljöskapande värdet* mycket högt.

I det *samhällshistoriska värdet* är förståelsen för samhällets framväxande och utveckling det centrala. Utbyggnaden av Solna och Bergshamra är intressant ur ett bebyggelseperspektiv. Solna har ett stort antal myndighetsbyggnader och flera sådana med verksamheter som bedriver eller har bedrivit vetenskaplig forskning. Den mest kända anläggningen är den för Karolinska institutet, som nu byggs ut för ökade behov. En kulturhistorisk mycket viktig anläggning som också har blivit byggnadsminne är Gunnar Asplunds vackra anläggning för Statens bakteriologiska laboratorium. Statens centrala frökontrollanstalt och det intilliggande Statens växtskyddsanstalt var en del av den stora jordbruksforskning som bedrevs i Sverige och som delvis kom att hamna i Bergshamra där den stora obebyggda markarealen möjliggjorde odlingsfält, planteringar, växthus och förrådsbyggnader. Det fanns också redan på 1950-talet planer på att bygga ut frökontrollen. Sammantaget är dessa forskningsanläggningar en självklar och viktig del av Solnas moderna historia. F.d. Statens centrala frökontrollanstalts anläggning är en odiskutabel del av denna samhällshistoria.

Tidiga utbyggnadsplaner från 1950. Kungliga Byggnadsstyrelsen, Utredningsbyrån. Byggnadsstyrelsens arkiv, Riksarkivet

Kulturhistoriskt betydelsefulla komponenter

Kontorshuset

- Ursprunglig volym och utbredning
- Byggnadens arkitektoniska formspråk och uttryck
- Den oförändrade exteriören med fönster, takfall, taklutning fasadmateriäl, kupor etc.
- Invändig planlösning och rumssamband med korridorer och rum längs med långsidorna. Flera mindre tamburer. Större rum använda som laboratorier etc. i den ursprungliga verksamheten.

Bostadshuset

- Den oförändrade utbredningen och volymen
- Arkitektoniskt formspråk
- Den bibehållna funktionen som bostad
- Ursprunglig placering av fönsteröppningar och entréer. En entré har tillkommit utöver de fyra ursprungliga (oklart när)

Gårds- och utemiljö

- *Hela Bergshamra ingår i Kungliga nationalstadsparken*
- Ursprunglig entré till fastigheten via gångväg från Bergshamra allé
- Stora gräsytor runt byggnaderna
- Grusplan framför huvudentrén
- Stödmur i granit
- Äldre växtmaterial, bl.a syrener och häck mot Pipers väg
- Öppenheten mot kringliggande fastigheter och vägar
- Sambandet med fd. Statens Växtskyddsanstalt i Växten 1
- Den uppvuxna och äldre växtligheten på tomten har betydelse för den historiska upplevelsen av miljön

Kulturhistoriskt värdefulla byggnadsdelar

Kontorshuset exteriör

- Slammad fasad (ursprungligen vit)
- Enkupigt taktegel
- Svart takplåt och svarta plåtdetaljer på tak
- Takkupor och skorstenar i svart plåt
- Takryttare
- Entréomfattning av formgjuten cement
- Entrétrappa av granit
- Huvudentrédörr i ek
- Ursprungliga sexdelade fönster i trä, enlufts-fönster i källarplan samt spröjsade trapphusfönster

Kontorshuset interiör

- Huvudentré med inre glasat dörrpar samt väggnischer på vardera sida
- Kalkstensgolv och ursprungliga trägolv samt socklar
- Trapphusräcken och trappledare i svart smide
- Ursprungliga spegeldörrar (ramverksdörrar), mörkbetsade och vitmålade samt ursprungliga foder och trycken av mässing
- Ursprungliga glasade dörrpartier, vitmålade spröjsade
- Fönstersnickerier med spröjsade, kopplade bågar försedda med spanjolettbeslag och ovala fönstervred (källarfönster), förnicklade samt fönsterbänkar av trä
- Fast ursprunglig hyll- och skåpinredning i rektors rum
- Säkerhetsförråd med dörrar av pansarplåt

Bostadshuset exteriör

- Ursprungliga byggnadsdetaljer på fasaderna som lisener, hörnpilastrar och takgesims
- Ursprungligt takmaterial. Sannolikt lika kontorshuset från början, dvs. enkupigt lertegel

Beskrivning

Kontorshuset

Placerad i nordsydlig riktning med huvudentré mot öster och gårdsfasad mot väster. Mindre entré från entréplan samt källarentré, mot norr. Lågdel i vinkel sammanbyggd, mot gård. Elva fönsteraxlar långt med centralt placerad huvudentré, fem fönsteraxlar brett.

Våningar

Två våningar med källarvåning i souterräng och fullstor vind. Lågdel i ett plan med lika källare.

Sockel

Lika fasad, putsad, gråmålad, med källarfönster

Stomme

Massiv tegelstomme

Fasad

Symetriskt uppbyggd. Slammat tegel

Färg

Gul, ursprungligen vit

Tak

Valmat flackt sadeltak. Enkupigt lertegel, ursprungligt, svarta plåtdetaljer.

Fönster

Sexdelade tvåluftsfönster med spröjs, trä, vitmålade, ursprungliga. Små enkla tvåluftsfönster i källarvåning. Flerspröjsat fönsterparti ovan huvudentré.

Övrigt

Små lunettformade takkupor mot gård, fyra skorstenar plåtbeklädda. Takryttare i plåt, med klockverk och maskineri bevarat.

Bostadshuset

Byggnaden är placerad i östvästlig riktning norr om och i vinkel mot huvudbyggnaden, kontorshuset. Åtta fönsteraxlar långt och dubbel rumsbredd med sidoentréer och två entréer på långsida mot norr.

Våningar

Huset är ett en- och en halvplansbyggnad med krypvind.

Sockel

Putsad, låg, svart

Stomme

Träregel

Fasad

Symetriskt uppbyggd. Trä, locklist, ej ursprunglig

Färg

Gul, vita snickeridetaler

Tak

Mansardtak, tvåkupigt lertegel, ej ursprungligt. Svarta plåtdetaljer.

Fönster

Sexdelade tvåluftsfönster med spröjs, trä, vitmålade, ej ursprungliga.

Övrigt

Takkupa, sekundärt takfönster. Två skorstenar, plåtbeklädda.

Gårds- och utemiljön

Mot öster framför kontorshusets huvudentré finns en öppen gårdsplan, belagd med grus. På gårdsplanen finns två rader parkeringsplatser, längs fasad och mot förgårdsmarken åt öster. Efter gårdsplanen åt öster finns en halvmåneformad förgårdsmark där en grusad gångväg, tidigare körbar, löper genom och vidare mot Bergshamra allé. Förgårdsmarken är något kuperad med uppvuxen växtlighet och fullstora träd.

Mot söder gränsar Pipers väg. Tomten avgränsas mot vägen av en bred fullstor häck. En stor gräsyta med några få träd täcker ytan mellan byggnaden och häck. Med bil når man byggnaden via Pipers väg och uppfarten går från den lilla vändplanen vid Pipers vägs slut, upp till gårdsplanen. En mindre nedfart från gårdsplan till källarentrén åt norr finns även. Gården som är belägen åt väster är förhållandevis stor och består av en stor gräsbevuxen plan yta. Mindre buskar och låga träd samt en upphöjd berså gränsar mot grannfastighet. Bostadshusets norra långsida löper nära tomtgräns och en häck utgör avslut. En grusad gångväg leder till entréerna. Från norr når man fastigheten genom små promenadvägar.

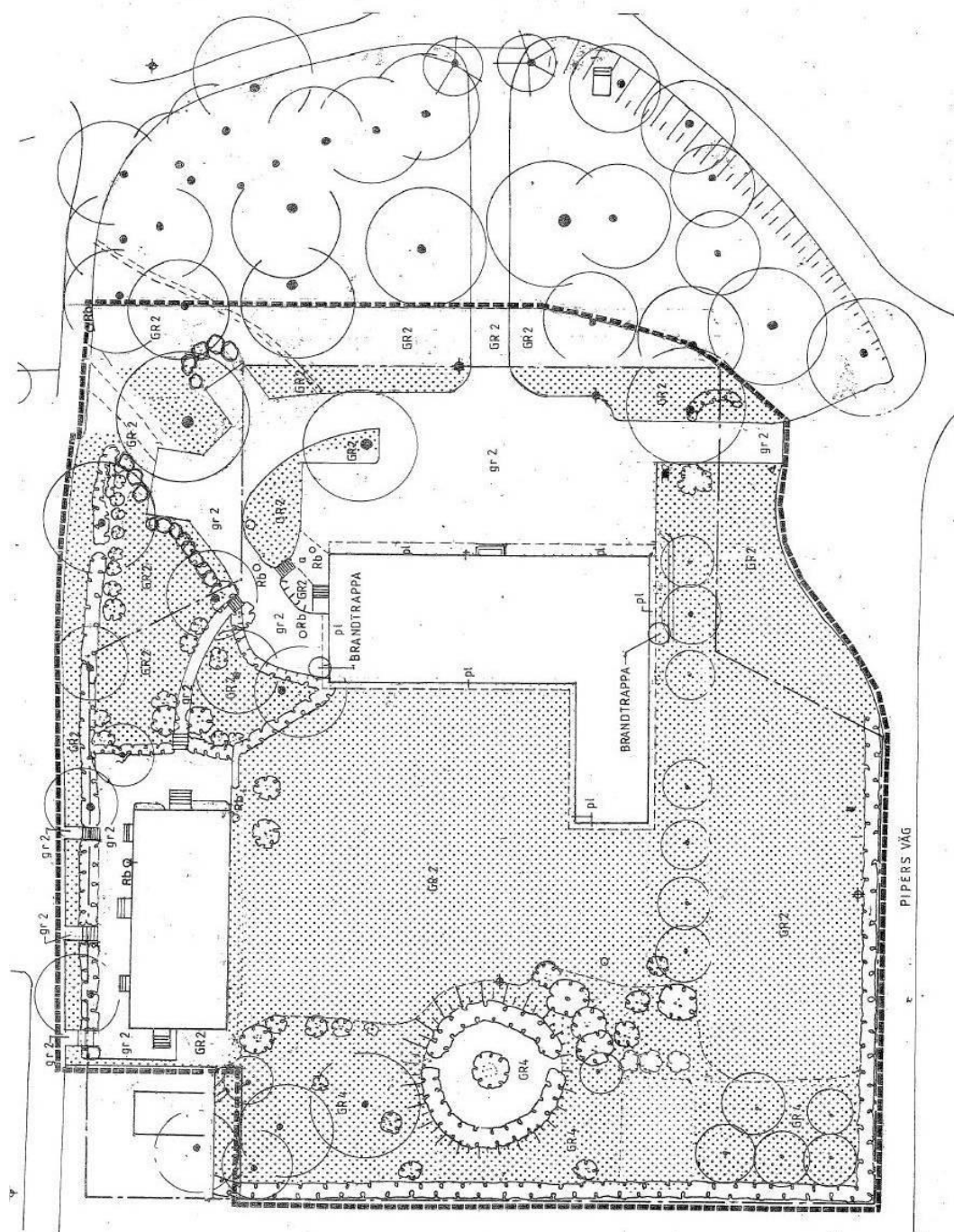
Gårdsmiljön är enkel och öppen med viss känsla av landskapspark. Den saknar trädgårds-karaktär även om många träd och buskar är äldre, bl.a. flera syrenträd, häckar och några björkar.

Tomtytan mellan bostadshuset och kontorshuset, sett från norr.

Situationsplan

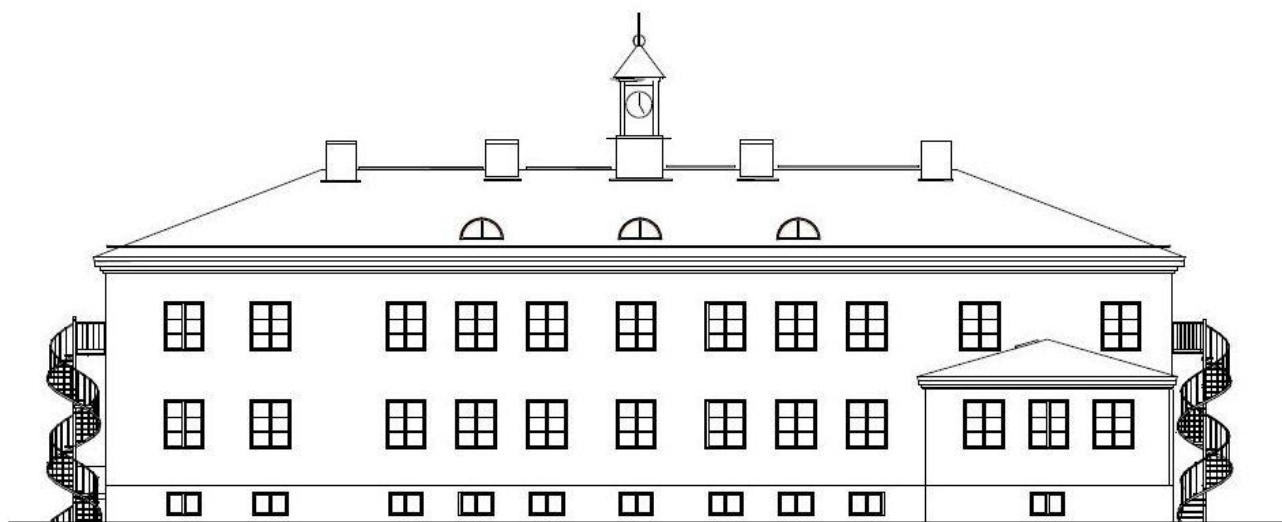
Wasakronan, Förvaltningsenheten

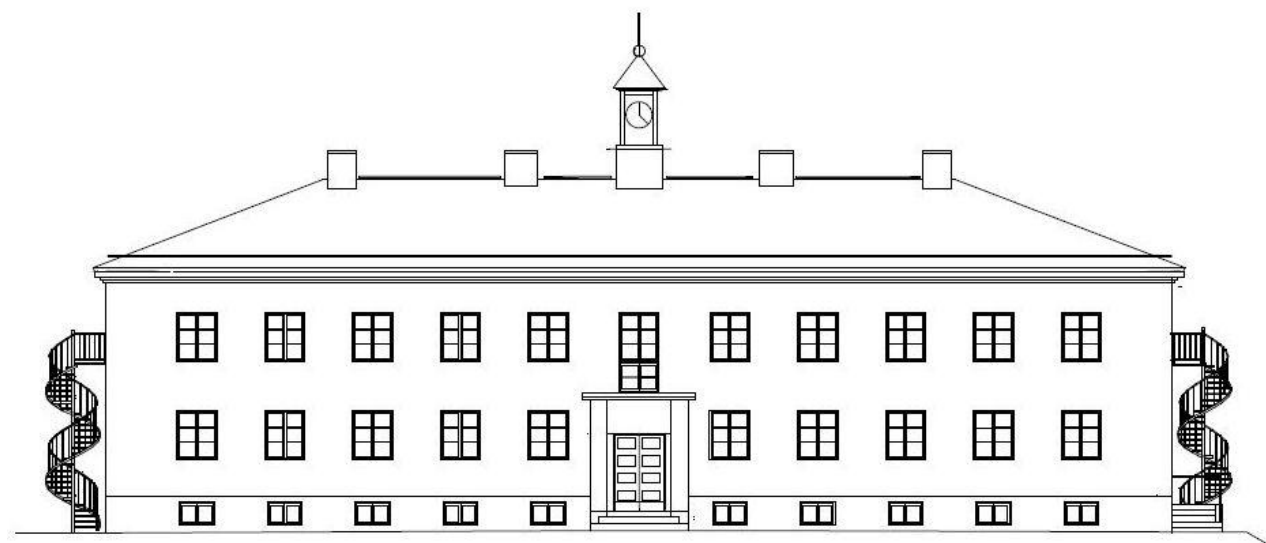
Ritningar

Relationsritningar

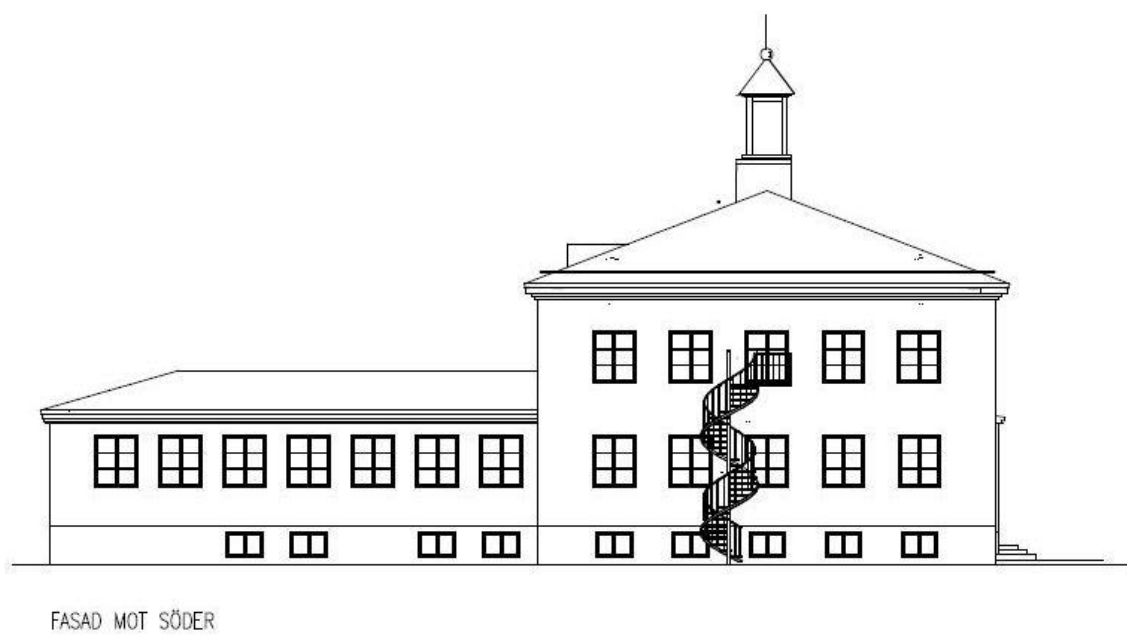
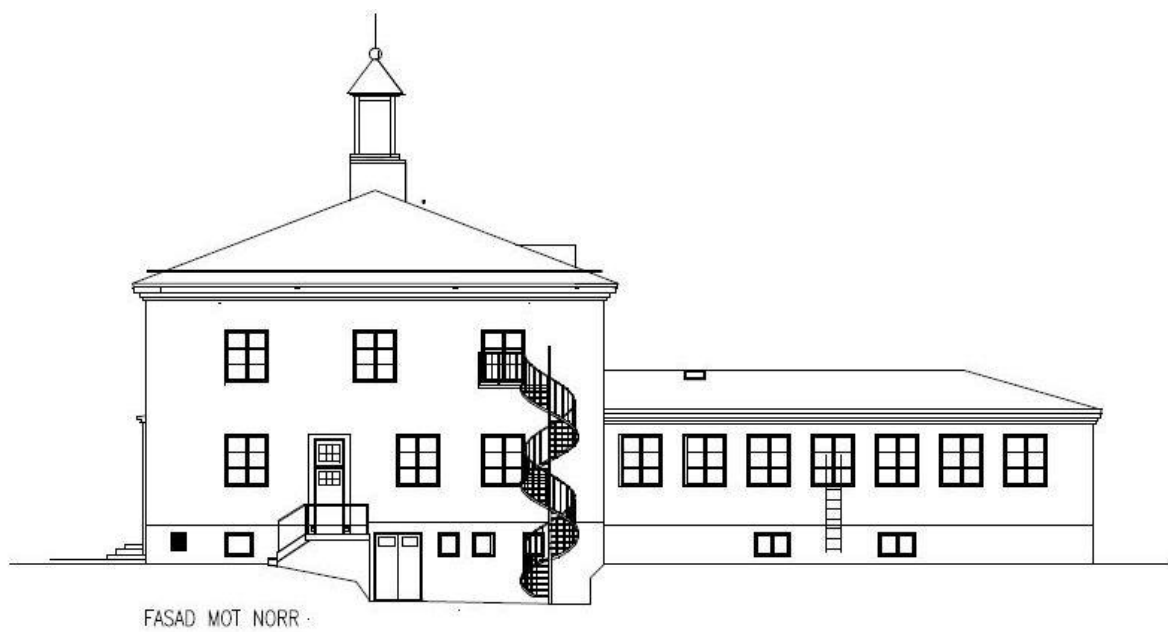
Wasakronan, Förvaltningsenheten

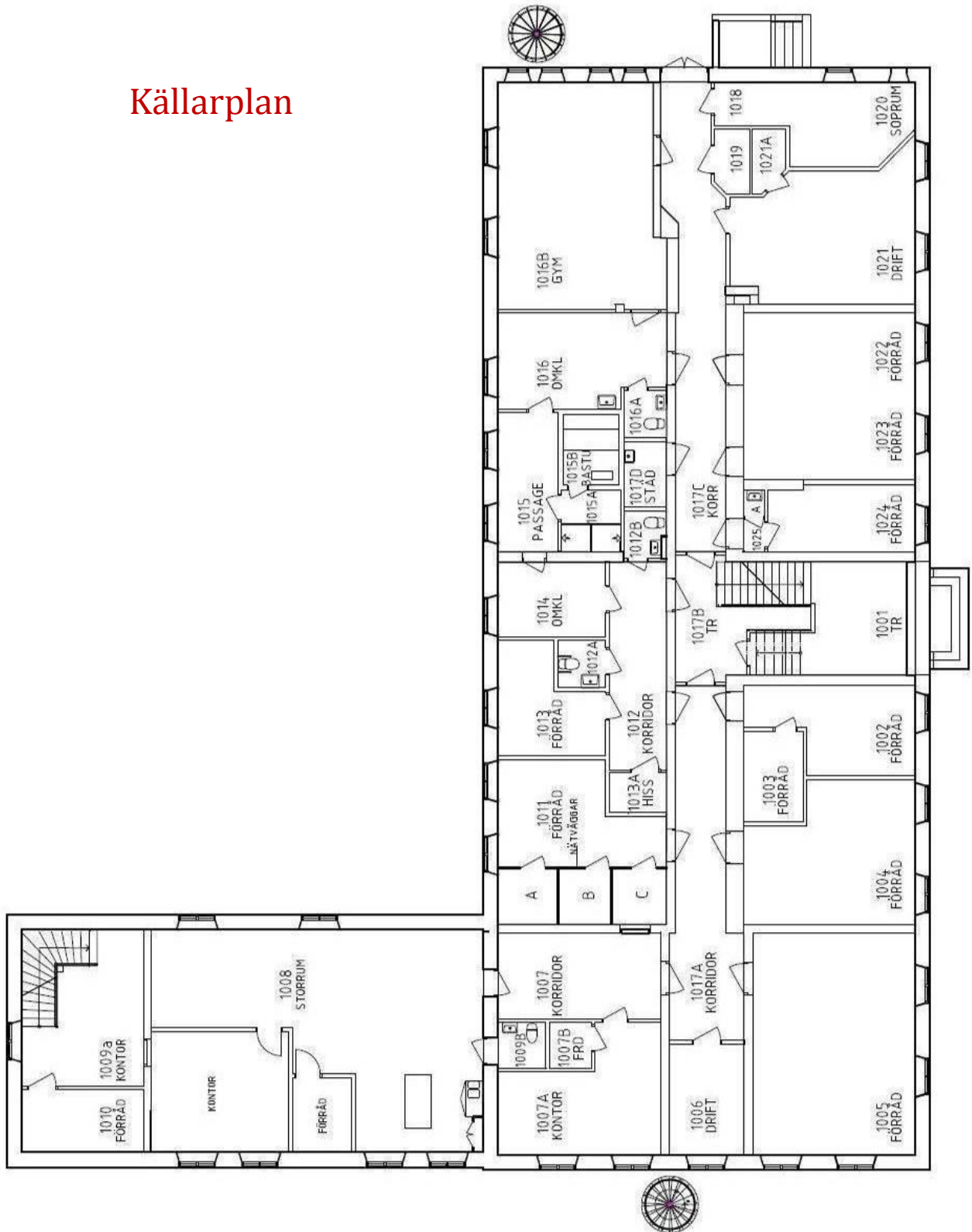
FASAD MOT VÄSTER

FASAD MOT ÖSTER

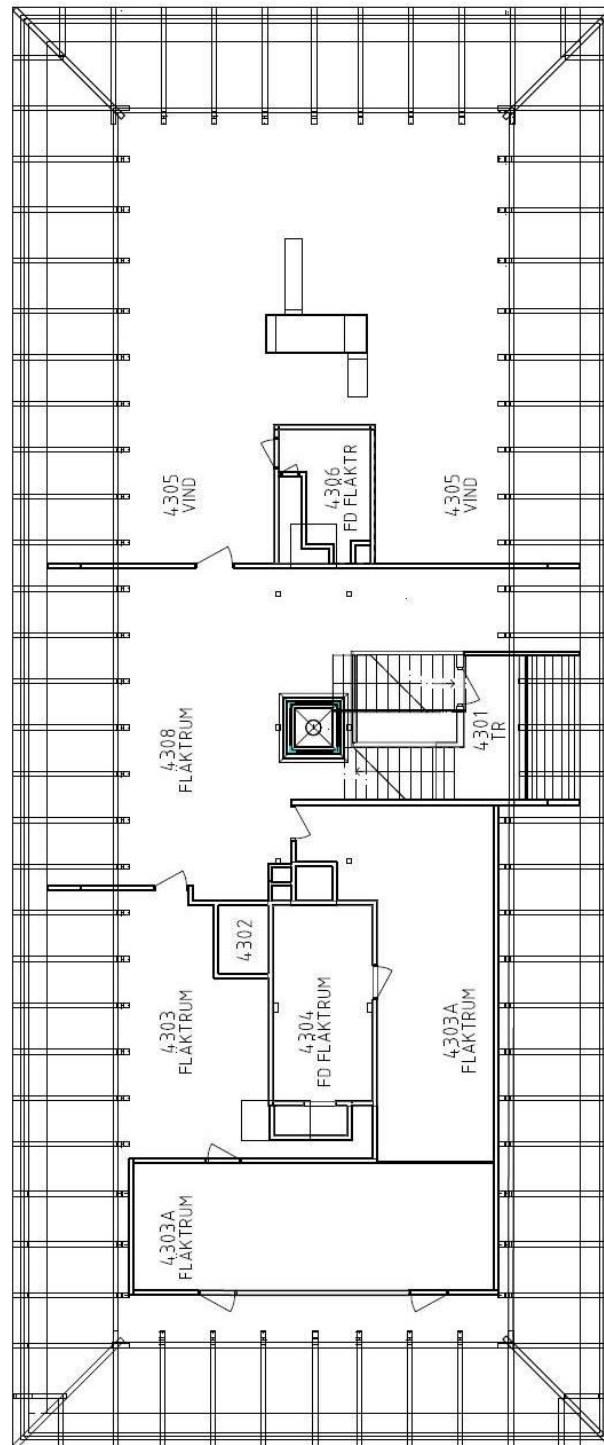
Källarplan

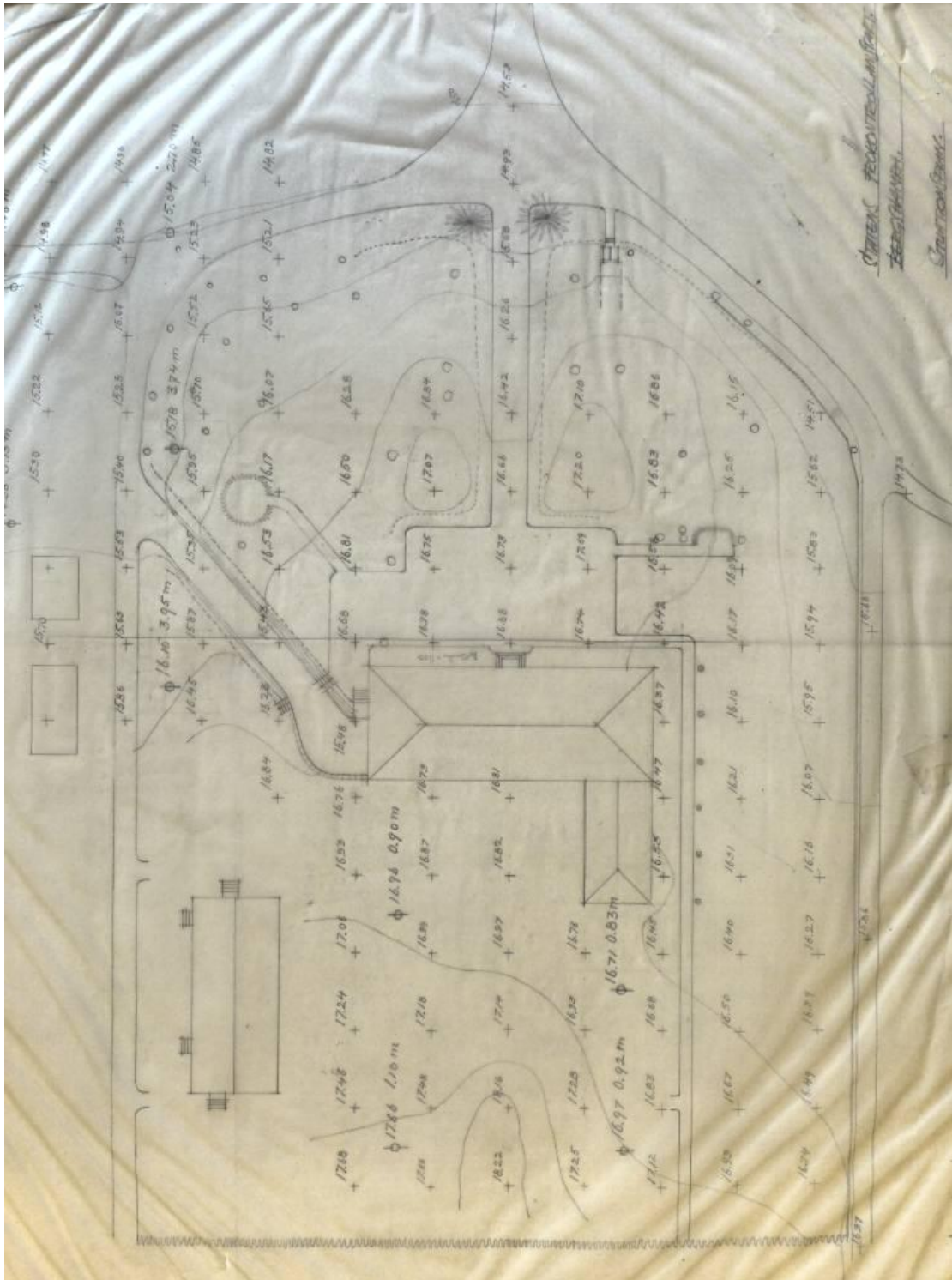
Entréplan

Våning 1 tr

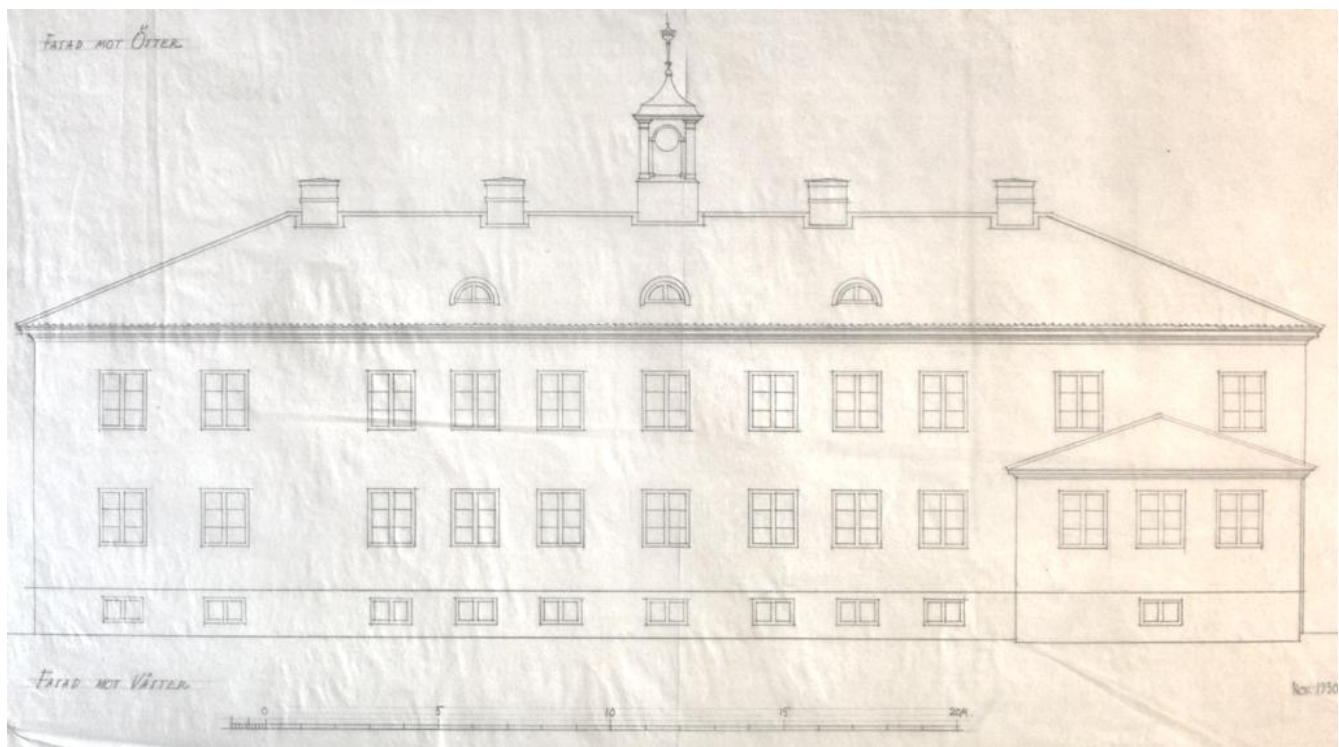
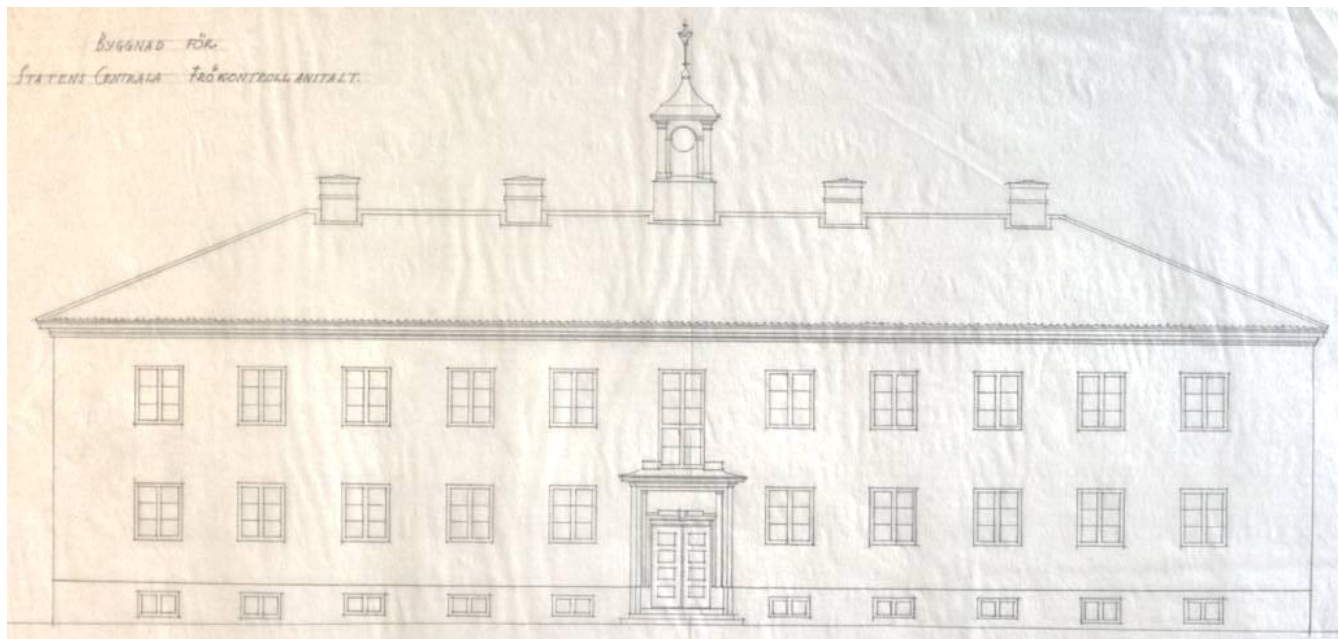
Vind

Byggnadsstyrelsens ritningar
Från Byggnadsstyrelsens arkiv i Riksarkivet

Situationsplan med marknivåer inritade. Kungliga byggnadsstyrelsen, utredningsbyrå. Trol. från 1943.

Byggnad för Statens centrala frökontrollanstalt. Fasader åt öster och väster. A V Fagerström nov. 1930

Bilder

Exteriör

Kontorsbyggnaden

Överst och ovan: lågdelen sedd från Pipers väg

Överst: Gårdssidan av kontorsbyggnaden. Ovan: mötet mellan kontorsbyggnaden och bostadsbyggnaden.

Bostadshuset

Överst: Bostadsbyggnadens gårdsfasad. Ovan till vänster: detalj fasad. Ovan till höger: en av entréerna på kontorsbyggnaden.

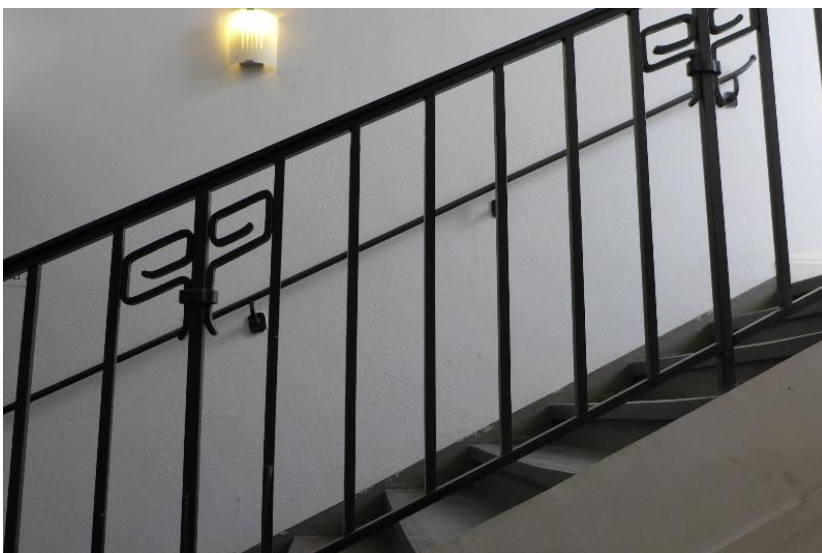

Överst till vänster: gavel mot öst. Överst till höger: detalj fasad. Ovan: hörnpilaster och gesims

Interiört

Kontorsbyggnaden

Trapphus

*Trapphusets smidesräcke
med dekordetaljer.*

*Trapploppen är av
kalksten liksom
vilplanen.*

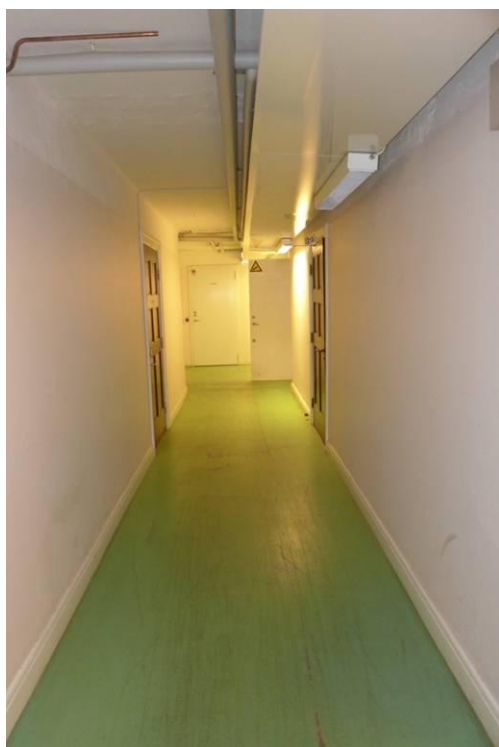

*Ovan till vänster: trappledarnas
infästning i vägg*

*Ovan till höger: radiatorer i nischer
flankerar huvudentréns glasparti*

*Till vänster: på plan 2 ligger trägolv
och inte kalksten i korridor. Sista
trapploppet, upp till vind.*

Källarplan

Överst till vänster: trappan ned till källarplan. Överst till höger: trappspindelns mellanrum. Ovan till vänster: korridor mot söder, linoleumgolv. Ovan till höger: en av flera mörkbetsade spegeldörrar i original.

Till vänster: källarfönster, tvålufts i trä med spanjolett. Original

Nedan till vänster: vitmålade breda spegeldörrar och foder, i original

Nedan till höger: detalj, golvsockel och dörrfoder, i original.

Överst till vänster: radiatortyp i källare.

Överst till höger: detalj dörrtrycke, i original.

Till vänster: eldningslucka för värmesystemet i korridor åt norr.

Ovan: typiskt dörrfoder, breda och enkel profilering.

Entréplan

Överst: korridor åt söder med kalkstensgolv och spegeldörr. Ovan: detalj av glasparti.

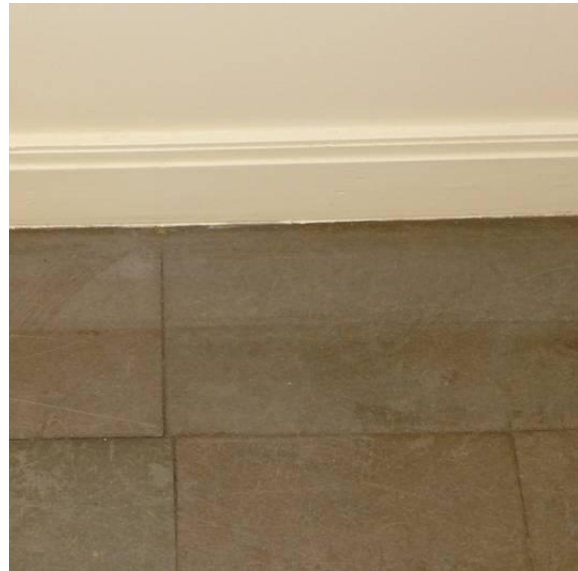
Till vänster: glasat dörrparti, i original.

Till vänster: sidoentré i gavel mot norr.

Nedan: golvsöckel och kalkstensgolv, i korridor, original

Nederst: annan typ av golvsöckel, troligen också original, i rum med senare golv.

Våning 1 tr

Ovan till vänster: korridor med halvglasade spegeldörrar.

Ovan till höger: smårum och ibland små hallar mot gårdsida, längs korridorerna.

Till vänster: ursprunglig ekparkett i hela övervåningen.

Vind

Överst: ursprungliga takkupor mot gård. Ovan: takstolar och del av vinden åt norr

Ovan till vänster och höger: en av två murstockar, denna åt norr

Till vänster: träkonstruktionen som bär klocktornet

Utemiljön

Ovan: ursprunglig huvudväg till Statens centrala frökontrollanstalts kontorsbyggnad, från öster. Ursprungligen även körvägen till anläggningen

Till vänster: den igenvuxna promenadvägen mot Bergshamra allé

Överst: dagens körväg från Pipers väg mot gårdsplan

Ovan: den äldre häcken som avgränsar tomtmark mot Pipers väg åt söder

Överst och ovan: den stora sammanhängande gårdsytan. Den mindre höjden med en berså till höger

Överst: nedfarten från gårdsplan mot källaren

Ovan: stödmurar i granit kringgärdar nedfarten

Överst: mot norr, parkeringsplatser och gångvägar

Ovan: den ursprungliga tillfartsvägen nu avskuren av parkeringsplatser och räcke

Historiska bilder

Stillbilder från invigningen av Statens centrala frökontrollanstalt 1931

Veckorevy 1931-03-02, filmmaterial ur Svensk Mediedatabas, KB

Bilder från Solna stads bildarkiv.

Fotograf Maria Mamlöf, 1982.

Överst: infarten till huvudbyggnaden från Bergshamra allé var grusad. Ovan: från söder gick en promenadväg upp till huvudentrén.

Överst: uppfarten till huvudentrén. Ovan: mot söder och Pipers väg, odlingsyta som idag är gräsmatta.

Ovan: bostadslängan mot söder. Ovan: vid sidoentrén mot väster.

Källor

Arkiv

Byggnadsnämndens arkiv, Solna stad

Byggnadsstyrelsens arkiv, Riksarkivet

Kungliga biblioteket

Solna bildarkiv

Solna hembygdsförening

Internet

www.lansstyrelsen.se/stockholm

www.nationalstadsparken.se

www.raa.se

www.solna.se

www.wikipedia.org

Handlingar och kommunala dokument

Grönplan, remissutgåva, Solna stad 2014

Inventering av Solna stads 1930-, 40- och 50-talsbebyggelse, Lars Lagerås för Stadsarkitektkontoret, Solna stad 2004

Digital utvärderingskarta över den kulturhistoriska bebyggelsen – Kulturminnesvårdsprogram för Solna stad

Vårdplan för Tivoliområdet, Del 1 - historik, skyddsvärden och allmänna riktlinjer, J&W, Plan och landskap i samarbete med Solna stad

Översiktsplan 2006, Solna stad

Översiktsplan 2030, samrådsversion, Solna stad 2015

Tryckta källor och litteratur

Byggnadsstyrelsen, *Byggnadsstyrelsen – byggnadsverk och verksamhet*, Uddevalla 1983

Esbo, Harald, *Svensk Frökontroll 100 år*, Lund 1975

Länsstyrelsen i Stockholms län, *Kungliga nationalstadsparken – I hjärtat av din stad*, broschyr 2009

Solna byggnadsnämnd, *Arkitektur i Solna*, Borås 1994